

5. ГК35. Декрет III. «Задачи нашей миссии сегодня. К рубежам» [Електронний ресурс] // Декреты XXXV Генеральной Конгрегации Общества Иисуса. – Режим доступу: <http://www.jesuit.ru/ru/иезуиты/35>

6. Заповіт прочанина: автобіографія святого Ігнатія Лойоли, засновника єзуїтів / Ігнатій Лойола; [пер. з англ. А. Маслюх]. – Львів: Свічадо, 2003. – XX+98 с.

7. Кольвенбах П.Х. Воспитание в духе святого Игнатия / П.Х. Кольвенбах // Рунета. – 2001. – №1-2. – С. 119-120.

8. Конституції Товариства Ісуса та їх Додаткові Норми: [пер. з англ. А. Маслюх]. – Львів: Свічадо, 2005. – 532 с.

9. Свиридова Н.В. Общество Иисуса в XX веке: философско-религиоведческий анализ / Н.В. Свиридова // Дискуссия: политематический журнал научных публикаций. – 2011. – №4 (12), апрель. – С. 67-70.

Андрій Цина,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)*

Аліна Тітова,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 014.10 Середня освіта Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)*

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІВПРАЦЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАТО І УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ГРОМАДЯН У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Уже понад 70 років НАТО боронить країни та народи Європи, постійно адаптуючись до нових викликів. Альянс було створено для вирішення криз і запобігання перетворенню сучасної кризи у сфері охорони здоров'я на кризу в галузі безпеки. НАТО є оборонним Альянсом, який захищає майже 1 мільярд громадян. Після вступу 27 березня 2020 року Республіки Північна Македонія, Північноатлантичний альянс нараховує 30 країн, і кожна з них має різний стан внутрішньої безпеки.

Пандемія коронавірусу максимально загострила питання стану системи біологічного захисту, особливо цивільного населення. Провідні країни світу успішно використовують збройні сили для протидії коронавірусу, в тому числі й медичні потужності армії. Нестабільне становище з біологічною безпекою існує по обидва боки Атлантичного океану – ще на початку пандемії США і Канада розсварилися з приводу ембарго на постачання медичного обладнання. У часи сучасної пандемії військові НАТО відіграють важливу суспільну роль. Як в усьому суспільстві, у деяких цивільних працівників та військових НАТО виявлені позитивні результати тестів на COVID-19, проте основна військово-політична робота НАТО не зупиняється. Сьогодні вже зрозуміло, що збройні сили держав НАТО є складовою національних заходів проти COVID-19.

Карантинні заходи в Україні через коронавірус вимагають складних рішень. У нинішній ситуації активним суб'єктом протистояння коронавірусу в державі виступили Збройні Сили. Співпраця з країнами-членами НАТО та міжнародними організаціями залишається важливою для координації спільних дій у COVID-19.

Огляд сучасної преси [5; 9; 10] засвідчує, що країни світу, які перейшли в фазу експонентного зростання кількості хворих, активують свої мілітарні можливості [11]. Так, у Швеції збройні сили почали розгортати військово-польові госпіталі для прийому хворих, яких щодня стає все більше. В Іспанії армія вже давно стала частиною протиепідеміологічних сил – вона патрулює вулиці, слідкувала за дотриманням карантину та допомагає в логістиці. У Франції не лише розгорнули військово-польовий госпіталь в Мюлузі, але й оголосили військову операцію по боротьбі з коронавірусом. В Ізраїлі, де військові традиційно грають потужну роль в забезпеченні країни, вони допомагають медикам швидкої допомоги та займаються локалізацією осередків епідемії.

Аналіз останніх публікацій [4; 6; 8] виявив, що пандемія коронавірусу поставила під сумнів стан боєздатності окремих передових підрозділів оборони країн-членів НАТО, а також виявила відсутність цілісної системи «цивільного захисту», що існувала в період «холодної війни». Формальне завершення «холодної війни», а також підписання Договору про заборону хімічної і біологічної зброї у 1990 році занадто «розслабили» більшість країн-членів НАТО і це призвело до зникнення

цілісної системи «цивільного захисту». Серед європейських країн-членів Альянсу, окремі її елементи збереглися у Польщі, але загалом НАТО не готовий на достатньому рівні забезпечувати біологічну безпеку цивільного населення в умовах пандемії. Практичне вирішення цієї проблеми покладене на національні уряди країн-членів Альянсу [10].

Метою наукової роботи є виявлення шляхів посилення співпраці Збройних сил України (далі – ЗСУ) і НАТО у залученні армії до боротьби з COVID-19. Завданням дослідження є розкриття діяльності військовослужбовців НАТО та ЗСУ, а також їхньої співпраці у сфері здоров'язбереження громадян у період пандемії.

Діяльність військовослужбовців НАТО у сфері здоров'язбереження громадян у період пандемії. Військові спроможності НАТО від початку пандемії Covid-19 використовуються для підтримки зусиль цивільних структур у протидії поширенню вірусу – і це триватиме й надалі.² 2 квітня 2020 р. на телеконференції міністрів оборони країн Альянсу всі учасники погодилися нарощувати і прискорювати спільну роботу [6]. Було визнано, що тільки спільними силами можна забезпечувати доставку хворих через кордони, перевозити матеріали та медичне обладнання.

Від початку світової епідеміологічної кризи ми бачимо як військові спроможності спрямовуються на підтримку цивільних зусиль у боротьбі з Covid-19. Країни-союзники визначають, якої саме допомоги вони потребують і як використовувати збройні сили з цією метою. НАТО допомагає координувати такі зусилля у пошуку шляхів, аби діяти швидше. Боротьба з вірусом може тривати довгий час, тож НАТО зважає, куди спрямовувати основні зусилля для стримування та подолання пандемії[5].

Військові спроможності є і будуть частиною цивільних зусиль протягом наступних тижнів і місяців. Сили НАТО продовжують координувати та організовувати допомогу країнам-членам, намагаються робити це на випередження, навіть швидше, ніж вони надсилають запити про допомогу

Військові формування НАТО забезпечують надійне, ефективне стримування та оборону, підтримують національні та міжнародні зусилля щодо подолання пандемії. У відповідь на COVID-19 союзники продовжують допомагати один одному і демонструють солідарність. Євроатлантичний координаційний центр НАТО з реагування на

природні лиха та катастрофи (EADRCC) є важливим інструментом з надання допомоги союзникам у надзвичайних ситуаціях[9]. Це основний механізм НАТО з реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру в євроатлантичному регіоні. Цілодобово Центр координує запити союзників та партнерів НАТО про допомогу і пропонує підтримку для подолання великих криз, таких як пандемія COVID-19. Зокрема, забезпечено повітряні перевезення найважливіших медичних виробів та обладнання, узгоджуються запити про допомогу з пропозиціями союзників і партнерів, впроваджуються інноваційні рішення. Двостороння допомога між союзниками залишається істотною складовою міжнародного реагування і демонструє силу солідарності НАТО. Наприклад Чимало членів Альянсу, в тому числі Чехія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Північна Македонія, Румунія, Словаччина, Іспанія користуються сьогодні цією підтримкою. Турецькі медичні вироби були направлені до Іспанії на запит, спрямований до Євроатлантичного координаційного центру реагування на природні лиха та катастрофи. Повітряні сили Німеччини перевозять італійських та французьких пацієнтів на лікування, а лікарі з Польщі та Албанії прямують допомагати італійським колегам[13].

На прохання держав НАТО Верховний головнокомандувач НАТО в Європі генерал Волтерс координує необхідну військову підтримку для боротьби з кризою та використовує швидкі шляхи у повітряному просторі Європи для військових літаків, що перевозять медичні вироби. У всьому Альянсі професійні, висококваліфіковані збройні сили відіграють надважливу роль у підтримці національних цивільних заходів з протидії COVID-19. Агенція НАТО з підтримки та постачання (NSPA) відіграє провідну роль у реагуванні на кризу[9]. NSPA забезпечує логістичну підтримку та організує перевезення важливих матеріалів, обладнання державам-членам Альянсу, партнерам та іншим міжнародним організаціям. Це стосується також логістики та планування, польових лікарень, транспортування пацієнтів, дезінфекції громадських територій, роботи на прикордонних переходах. Надаючи допомогу союзникам, НАТО продовжує виконувати свою головну місію: безпека та оборона майже 1 мільярда людей.

На сьогодні збройні сили країн Північноатлантичного альянсу провели понад кількасот повітряних місій з перевезення медичного персоналу та предметів медичного призначення, сприяли будівництву

25 польових госпіталів, забезпечили понад 25 тис. додаткових ліжко-місць, і понад 4 тис. особового складу медичних служб беруть участь у підтримці громадянських зусиль[3].

З початку спалаху пандемії НАТО вжила жорстких заходів для обмеження розповсюдження вірусу та мінімізації ризиків для військових і цивільних громад, де вони служать. Справжньою несподіванкою стали факти зараження COVID-19 екіпажів американського авіаносця «Франклін Рузвельт» і французького авіаносця «Шарль де Голль» – вони були вимушені перервати навчальні походи і повернутися на бази, а більшість військовослужбовців відправили на карантин [10]. Пандемія поставила під сумнів стан боєздатності окремих передових підрозділів оборони країн НАТО. Ряд навчальних заходів НАТО та союзників було змінено або скасовано. Це розумні запобіжні заходи, адже безпека військових і цивільного населення – головний пріоритет. Військово-медичний персонал Альянсу залишається пильним і відстежує будь-які потенційні наслідки для військових, які виконують операції. НАТО постійно оцінює ситуацію та робить усе необхідне, щоб завадити розповсюдженню вірусу.

Цивільні дії військових НАТО підтримуються діяльністю польових лікарень, транспортуванням пацієнтів, дезінфекцією громадських територій та роботою на прикордонних переходах. Здоров'я та безпека військових мають велике значення для забезпечення готовності НАТО стримувати загрози та захищати країни Альянсу. НАТО – це ще і майданчик для обміну інформацією та найкращими практиками серед союзників. Збройні сили держав-союзників відіграють суттєву роль у підтримці національних цивільних дій.

Виклики в сфері безпеки не зменшилися через пандемію. Навпаки, потенційні противники Альянсу намагаються використувувати ситуацію для просування своїх інтересів. Можуть осміліти терористичні угруповання. Обстановка в сфері безпеки в Афганістані і Іраку залишається нестабільною. Не знижуються темпи військової активності Росії. Саме тоді як сили НАТО продовжують вживати всіх необхідних заходів для захисту збройних сил від коронавірусу, оперативна готовність Альянсу залишається непорушною. І сили НАТО зберігають готовність, пильність і підготовленість для реагування на будь-яку загрозу[8]. Північноатлантична рада на рівні міністрів оборони обговорила 15 квітня 2020 року важливість протидії дезінформації з

боку як державних, так і недержавних суб'єктів, які намагаються посягти розкол в Північноатлантичному альянсі і Європі [6]. Так, Росія спробувала зіграти на випередження і направила «військових медиків» до Італії [3]. Ефективність їхньої роботи в умовах пандемії у цій країні ще потребує оцінки. Водночас, уряд Італії досить критично поставився до «недостатньої» ресурсної і технічної допомоги НАТО й Європейського союзу, а Брюссель навіть вибачився перед Італією з цього приводу [7].

Ситуація з пандемією вкотре актуалізувала питання удосконалення роботи підрозділів швидкого реагування НАТО, причому не лише у суто військовому аспекті, але й з точки зору протидії різним епідемічним надзвичайним станам. Вирішити таке завдання можливо за умов повноцінного відновлення сил цивільного захисту. На 22-24 травня 2020 року в Києві заплановане засідання Міжпарламентської асамблеї НАТО [10]. Ймовірно, воно буде проведене у форматі відеоконференції. Це буде гарна нагода відверто обговорити нагальні питання, включно з проблемами біологічної безпеки цивільного населення та ролі Альянсу у її забезпеченні»

Альянс готується до довгострокових наслідків пандемії. Висновки робити зарано, але вже очевидно, що країни НАТО повинні ще більше зміцнити стійкість своїх товариств низкою відповідних рекомендацій, спрямованих на зміцнення такої стійкості, ґрунтуючись на уроках, витягнутих з кризи Covid-19.

Діяльність військовослужбовців України у сфері здоров'язбереження громадян у період пандемії. Сьогодні епідемія COVID-19 в Україні набрала обертів й, на жаль, маємо усі підстави вважати, що захворюваність продовжує зростати за експоненціальною моделлю, якій притаманне стійке зростання кількості інфікованих. Носіями вірусу сьогодні стають у більшості ті люди, які не виїжджали за межі України. Зокрема, саме такий сценарій ми бачили в Італії, Іспанії та Великобританії. Водночас, слід визнати, що вітчизняна медична система не готова одночасно зреагувати на значний сплеск захворюваності цивільного населення й, навіть, вияви волонтерства та благодійності не рятують ситуацію. Єдиний вихід український політик Ігор Смешко вбачає у плануванні і підготовці до широкого залучення ресурсів Збройних сил України, Нацгвардії і Служби безпеки України для протидії коронавірусу [11]. Збільшення кількості хворих в Україні

показує, що ресурси військових довелося задіяти вже впродовж перших двох тижнів вжиття карантинних заходів.

Наразі в Україні завершено інвентаризацію усіх наявних ресурсів ЗСУ, Нацгвардії та Служби безпеки України, які можуть бути застосовані в протидії пандемії, особливо засобів захисту, військово-польових шпиталів та обладнання для них. Урядом країни позитивно оцінюється здатність системи територіальної оборони до активації в рамках боротьби з коронавірусом. У стислі терміни спільно з Міністерством оборони, Генштабом, Міністерством Внутрішніх справ та Службою безпеки України апаратом Ради національної безпеки і оборони розроблений план задіювання збройних формувань в протиепідеміологічних заходах. На сьогодні військову інфраструктуру завчасно підготовлено до цього [11]. Окрім Міністерства оборони інших резервів в Україні і для боротьби з цією проблемою, немає.

Масштабність та неочікуваність пандемії примусила керівництво України залучити армію до виконання поліцейських функцій. Насамперед для дотримання режиму карантину, надзвичайної ситуації чи надзвичайного стану – з огляду на брак особового складу поліції. Армія, на думку Сергія Згурця, непомітно стає важливим актором у внутрішньополітичному житті [4]. Не виключено, що армія, мабуть, все частіше і ширше буде «підпірати» поліцію протягом якихось загальнонаціональних криз, що вимагає оновлення правової бази у деяких унікальних випадках для мінімізації ризиків для демократичних прав та свобод громадян у період пандемії.

У рамках проведення обмежувально-карантинних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню в Україні коронавірусної інфекції, для підтримання громадської безпеки та порядку з 22 березня у населених пунктах та військових гарнізонах країни вийшли на патрулювання посилені наряди Військової служби правопорядку ЗСУ, що діють у взаємодії з працівниками Національної поліції та військовослужбовцями Національної гвардії України [1]. Разом з тим, широке залучення армійських підрозділів до поліцейських чи рятувально-карантинних функцій може певною мірою послабити базовий функціонал збройних сил.

17 березня 2020 р. за рішенням Міністра оборони України Андрія Тарана при Міністерстві оборони України було розгорнуто Центр координації та взаємодії державних органів влади з військовим

командуванням з питань запобігання розповсюдженню коронавірусу. Основним завданням Центру є підтримання взаємодії Міністерства оборони з державними органами з питань обміну інформацією про стан епідеміологічної обстановки у державі та Збройних Силах. Також Центр узагальнює та оперативно інформує керівництво оборонного відомства про епідеміологічну ситуацію у Міноборони та Збройних Силах України. Аналогічні центри розгорнуті у Збройних Силах України.

З березня військово-транспортними літаками Повітряних Сил Збройних Сил України Іл-76МД розпочато доставка в Україну з КНР партій тестів для виявлення коронавірусної інфекції та засобів, необхідних для боротьби з поширенням COVID-19[1].

В умовах необхідності протистояння масштабним викликам, пов'язаним зі світовою пандемією коронавірусу та недопущення поширення цієї хвороби у світі та в Україні зокрема, Міністерство оборони України залучає військовослужбовців запасу, волонтерів, небайдужих громадян, які мають відповідний досвід роботи у медичній сфері, а також студентів-медиків та інтернів до спільної роботи з протидії випадкам коронавірусної інфекції.

Під час пандемії закладам охорони здоров'я України, у тому числі Міністерства оборони і Збройних Сил, надається посильна допомога від фахівців молодшого медичного персоналу та лікарів. Це допомагає медичній службі Збройних Сил мобілізувати не лише матеріальні, а передусім людські ресурси – усіх небайдужих, хто має досвід роботи за напрямками епідеміологія, інфекційні хвороби, анестезіологія, фармація, терапія, представників інших дефіцитних та вузькопрофільних медичних спеціальностей – аби забезпечити національну безпеку і не допустити погіршення санітарно-епідеміологічної ситуації в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

У цей час, військові медичні заклади усіх рівнів готуються прийняти потенційно інфікованих. Медичний персонал проходить додаткові спеціалізовані тренування. Командний склад медичної служби Збройних Сил організовує і проводить навчання.

Армія має найбільший і найефективніший досвід співпраці з громадянським суспільством в умовах, коли потреба у такій співпраці стоїть найбільш гостро, ще з часу початку російської агресії на сході нашої держави в районі проведення Операції Об'єднаних Сил, особливо

на лінії зіткнення, де тільки Збройні Сили можуть надати допомогу цивільному населенню.

Всі ці масштабні заходи проводяться в умовах, коли Збройні Сили України є ключовим елементом стримування триваючої російської агресії.

Співпраця військовослужбовців НАТО і України у сфері здоров'язбереження громадян у період пандемії. Заходи міжнародного оборонного співробітництва спрямовані на перегляд поточних пріоритетів в сторону надання виключної переваги збереженню життя та здоров'я особового складу і цивільного населення. Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері здійснюється відповідно до вимог Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО[15] та Робочого плану Військового комітету Україна – НАТО[12] на поточний рік. Серед іншого воно включає забезпечення участі підрозділів та особового складу Збройних Сил України у операціях з підтримання миру та безпеки та Силах реагування НАТО, а також застосування механізмів військової співпраці, консультацій та взаємодії, проведення заходів з інформування громадськості.

Реалізація зазначеного напрямку здійснюється шляхом проведення заходів, спрямованих на удосконалення системи управління та зв'язку Збройних Сил України для забезпечення її взаємосумісності та продовження обміну даними про повітряну обстановку в рамках Програми НАТО з обміну даними про повітряну обстановку (ASDE)[12]. Обмін даними здійснюється в автоматизованому режимі через контактні пункти прийому-передачі інформації у містах Львів та Одеса (Україна), а також Веспрем (Угорщина) та Ерзурум (Туреччина). Це дало змогу ефективно здійснювати повітряні перевезення найважливіших медичних виробів та обладнання рейсами військово-транспортних літаків Іл-76МД Повітряних сил ЗС України, один з яких, наприклад, на прохання румунської сторони, залучався для доставки гуманітарного вантажу з КНР до Румунії в рамках операції НАТО з протидії COVID-19[2].

Альянс сьогодні використовує українські літаки Мрія і Руслан для стратегічних повітряних перевезень і розглядає можливість посилення партнерства. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що Україна забезпечує стратегічні повітряні перевезення для країн НАТО під час пандемії корона вірусу [14]. Характеризуючи залучення країн-

партнерів до операції НАТО з протидії COVID-19 з урахуванням використання найбільших у світі українських літаків Ан-124 Руслан та Ан-225 Мрія, Столтенберг зазначив, що Україна допомагає союзникам НАТО завдяки своїм літакам. Українські літаки демонструють, як НАТО співпрацює з Україною як країною-партнером, щоб здійснювати повітряні перевезення союзникам альянсу. Ці літаки вже довгий період часу є дуже важливими для перевезення медичного обладнання з Китаю навколо світу в країни-члени НАТО в Європі.

Застосування механізмів військової співпраці, консультацій та взаємодії ЗСУ та Альянсу в сучасних умовах включає здійснення заходів військово-політичного діалогу, проведення робочих зустрічей та консультацій на всіх рівнях, розвиток військового співробітництва та гармонізацію двосторонньої співпраці. Міністр оборони України та його заступники особисто контактують зі своїми візаві в країнах-партнерах та міжнародних організаціях з метою поступового вироблення багатонаціональних планів по боротьбі з новою загрозою, яка швидко поширюється. Так, Головнокомандувач Збройних сил України генерал-полковник Руслану Хомчаку квітня обговорив з начальником Генерального штабу Збройних сил Словацької Республіки генералом Деніелем Змеко питання протидії поширенню коронавірусу в армії, а також про підтримку військовими місцевих прикордонників, поліції та громадян [2]. Очільники збройних сил двох держав домовилися скоригувати план двостороннього співробітництва в частині, що стосується спільних заходів та навчань на 2020 рік та участі у спільному реагуванні на кризові ситуації. з огляду на пандемію.

Covid-19 являє собою безпрецедентний виклик для європейських держав. Він здійснює глибокий вплив на населення і економіку наших країн. Унаслідок кризи міжнародна система зазнала історичних потрясінь, у яких можуть бути довгострокові наслідки. Криза продемонструвала стійкість і згуртованість держав Альянсу та можливість посилення їхнього партнерства з Україною, Збройні сили якої сьогодні грають ключову роль у наданні підтримки національним цивільним зусиллям у боротьбі проти коронавірусу.

Література:

1. Актуалізований досвід Збройних Сил України щодо боротьби з коронавірусом COVID-19. URL: <https://iraq.mfa.gov.ua/news/>

[aktualizovanij-dosvid-zbrojnih-sili-ukrayini-shchodo-borotbi-z-koronavirusom-covid-19\(дата звернення: 02.05.2020\).](#)

2. Головнокомандувачі ЗС України й Словаччини обговорили протидію пандемії COVID-19. URL: <https://novynarnia.com/2020/04/24/homchak-zmeko/>(дата звернення: 03.05.2020).

3. Друкач Олесь. Россия не сбавляет темп военной активности": как будет действовать НАТО в условиях пандемии. URL:[https://24tv.ua/ru/rossija ne sbavljaet temp voennoj aktivnosti ka k budet dejstvovat nato v uslovijah pandemii covid 19 n1327262](https://24tv.ua/ru/rossija_ne_sbavljaet_temp_voennoj_aktivnosti_kak_budet_dejstvovat_nato_v_uslovijah_pandemii_covid_19_n1327262) (дата звернення: 01.05.2020).

4. Згурець Сергій. Як коронавірус вбиває армії. URL: [https://defence-ua.com/minds and ideas/jak koronavirus vbivaje armiji-522.html](https://defence-ua.com/minds_and_ideas/jak_koronavirus_vbivaje_armiji-522.html)(дата звернення: 02.05.2020).

5. Как военные НАТО помогают бороться с коронавирусом. URL: [https://24tv.ua/ru/rossija ne sbavljaet temp voennoj aktivnosti kak bu det dejstvovat nato v uslovijah pandemii covid 19 n1327262](https://24tv.ua/ru/rossija_ne_sbavljaet_temp_voennoj_aktivnosti_kak_budet_dejstvovat_nato_v_uslovijah_pandemii_covid_19_n1327262) (дата звернення: 01.05.2020).

6. Міністри оборони НАТО розглянули відповідь альянсу на пандемію. URL:<https://ua.interfax.com.ua/news/general/655299.html>(дата звернення: 01.05.2020).

7. НАТО звинувачує Росію та Китай у кампанії дезінформації щодо COVID-19. URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/news-nato-dezinfomacija-covid19-rosija-kytaj/30580564.html>(дата звернення: 01.05.2020).

8. Пандемія коронавірусу не вплинула на готовність сил НАТО. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rusnews/2020/03/19/7107729/> (дата звернення: 01.05.2020).

9. Реакція НАТО на пандемію COVID-19. URL:https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/200401-factsheet-COVID-19_ukr.pdf(дата звернення: 01.05.2020).

10. Савицький Валерій. НАТО відновлює систему військової та цивільної біологічної безпеки. URL: [https://24tv.ua/ru/rossija-ne sbavljaet temp voennoj aktivnosti kak budet dejstvovat nato v uslovijah pandemii covid 19 n1327262](https://24tv.ua/ru/rossija-ne_sbavljaet_temp_voennoj_aktivnosti_kak_budet_dejstvovat_nato_v_uslovijah_pandemii_covid_19_n1327262)(дата звернення: 01.05.2020).

11. Смешко Ігор. Влада України вже сьогодні має готуватись до активного включення Збройних Сил України, Нацгвардії та СБУ до протиепідеміологічних заходів в боротьбі з COVID-19. URL:

<https://www.facebook.com/sylaichest.org/posts/1278137189047486/> (дата звернення: 02.05.2020).

12. Співробітництво Україна – НАТО у військовій сфері. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-nato/spivrobotnictvo-ukrayina-nato-u-vijskovij-sferi> (дата звернення: 03.05.2020).

13. Топ п'ять міфів Росії про НАТО та COVID-19. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/2004-Factsheet-Russia-Myths-COVID-19_ukr-1.pdf (дата звернення: 01.05.2020).

14. Україна допомагає НАТО у боротьбі проти COVID-19. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4217592-ukraine-dopomahaie-nato-u-borotbi-proty-COVID-19> (дата звернення: 03.05.2020).

15. Уряд схвалив Річну національну програму Україна-НАТО. URL: [http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/Programi та granti](http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/Programi%20ta%20granti) (дата звернення: 07.05.2020).

Наталія Год,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри *всесвітньої історії та методики викладання історії* Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

РЕНЕСАНСНИЙ ГУМАНІЗМ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАДИЦІЇ

Питання підвищення якості освіти, досягнення її передових стандартів видаються надзвичайно актуальним в умовах прискорення євроінтеграційних процесів, до яких сьогодні прагне прилучитися Україна. Ми пропонуємо підійти до цих проблем з історико-педагогічної точки зору, беручи до уваги базисні традиції освіти й виховання, що склалися в Європі впродовж багатьох століть і слугували еталоном не лише для неї, а й для всього світу. Ці традиції завжди відзначалися гнучкістю, здатністю до динамічного розвитку, відповідали духові індустріального й постіндустріального суспільства, мали властивість адаптуватися до різноманітних соціокультурних умов.

Для розгляду нами обрана епоха європейського Відродження (друга половина XIV – початок XVII століття) – своєрідний і неповторний етап історії, коли відбувався перехід від Середньовіччя до